

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

מקץ - זאת חנוכה

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2021

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת מקץ - זאת חנוכה

- ב..... אשר האלוקים עושה - השתדלות כמצות הבורא ולא יסמוך עליה במאומה.....
- ד..... נהורא מגו חשוכא - מתוך הצרה באה הטובה.....
- ה..... כי נשני - לשכוח מהעבר ולהביט רק אל העתיד.....
- ט..... כי בא אורך קומי אורי - שבת חנוכה.....
- י..... 'בזאת' אני בוטח - ביד כל אחד לפעול ביום 'זאת חנוכה' גדולות ונצורות.....
- יב..... 'זאת' היתה לי - סגולת זאת חנוכה לזש"ק ולפרנסה טובה וכל מיני ישועות.....
- יד..... זאת חנוכת אחרי המשח אותו - להמשיך הארות הימים לכל השנה.....
- טז..... שנראה מעלת חברנו - ובוה ישכין שלום.....

פרשת מקץ - זאת הנוכה

לבוא אל המלך בכבודו ובעצמו לדבר עמו, וכי יצטרכו להריצו, הרי מעצמו ירוץ בכל כוחו לבוא אל המלך להתנפל לפניו ולהתחנן על נפשו... ומה כתיב כאן - ויריצוהו - שלא הלך מעצמו אלא הוצרכו להריצו אל המלך, והיינו מעמא, משום שיוסף הצדיק האמין והכיר שהכל בידי שמים, ו'שחרורו' מבית האסורים יהיה באותו רגע שנכתב בשמים - לא לפניו ולא לאחריו, אם כן, מה לו למחר ולרוץ בחינם, לכן הוצרכו עבדי פרעה להריצו.

והדברים אמורים בכל ענייני העולם, אין אדם עושה כלום מעצמו, אלא כל הנעשה בעולם הוא בגזירת עליון בעת שנקבע וכפי שנקצב, לא פחות ולא יותר, וההשתדלות לא תעלה ולא תוריד¹. והגם שמחובת האדם לעסוק ב'השתדלות', מ"מ, אין זה אלא כגזירת מלך, אך חלילה מלחשוב שיש בכוחה להוסיף אפילו פרוטה אחת יותר ממה שנקצב עליו, ואין שום מקום להשתדלות יתירה² ומבוהלת³.

אשר האלוקים עושה - השתדלות כמצות הבורא ולא יסמוך עליה במאומה

בפרשתן (מא כה), 'את אשר האלוקים עושה הגיד לפרעה', ביאר בה הגה"צ רבי משה מידנער זצ"ל (הובא בתורת אבות), 'ר"ל, שהודיע לפרעה כי כל המתהווה והנעשה בעולם הכל אלוקים הוא עושה⁴, והכל מכותו ית"ש⁵. ועל כך נאמר בהמשך הפרשה (פסוק לט) 'ויאמר פרעה אחרי הודיע אלוקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך', כי המכיר ויודע שאת הכל האלוקים עושה, אין נבון וחכם כמוהו.

וכך מצינו בפרשתן דכתיב (מא יד) 'וישלח פרעה ויקרא אל יוסף ויריצוהו מן הבור', נוראות למד מכאן הרה"ק מאוסטרובה זי"ע (תולדות אדם נר ז' דהנוכה), כי הגע בעצמך, יושב לו אדם בבית האסורים מזה ימים ימימה, את אור השמש לא ראה (בטלפון לא דיבר עם איש...) וחופש לא ניתן לו כלל... ויהי מקץ י"ב שנה ניתן לו איזה צד שחרור, ולא עוד אלא שנתנו לו רשות

א. וכה ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ת"מ ד"ה ויקרא) מה שנאמר בפרשתן (מא מה) 'ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח', ולכאורה תמוה מה נפק"מ יש בדבר כיצד קרא לו פרעה, ולשם מה נאמר זאת בתורה, בוודאי לא לחינם נכתב זאת, ומבאר ה'חתם סופר' כי מאת ה' היתה זאת שישנה פרעה את שמו מיוסף לצפנת פענח, ויקראו אותו כל גויי הארץ בשמו החדש, כי אילו היה נשאר בשמו הראשון אזי כשהיו אחיו השבטים הק' יורדים למצרים לשבור אוכל הרי מיד היו מבינים כי הוא הוא אחיהם... וביתר ביאור הרחיב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (כמובא ב'פרחי שושנה' ששמע מהח"ח), שכבר נגזר בברית בין הבתרים שירדו בני ישראל למצרים, ואילו היה נקרא בשם 'יוסף' היו האחים מתביישים ממנו או יראים ממנו, ותיכף היו בורחים... על כן הכניס הקב"ה בלב פרעה לשנות את שמו, כדי ששוב לא יכירוהו ולא יתיירוהו לעמוד מלפניו, ובכך תתקיים עצת ה' להוריד אותם למצרים. ללמדנו, שאפילו מחשבה בלב גוי כפרעה אינה אלא מאת ה' המסבב כל הסיבות להביא הדבר לתכליתו העליונה כפי רצונו ית'...

ב. כך כתב השל"ה הק' (אות טט) בזה"ל, 'בלעדי אלוקים יענה את שלום פרעה' (מא טז), 'את אשר האלוקים עושה' וגו', ראה איך שם שמים שגור בפי יוסף הצדיק לתלות הגדולה בהשם יתברך, ואמר מה אני ומה חיי כי אם מה שחולק ה' יתברך מכבודו לי. וזה מוסר גדול שהאדם בכל פעולותיו יודה וישבח לקונו יתברך, כי לו הגדולה והכח והממשלה בכל מכל כל. עכ"ל ק.

ג. כתיב בפרשתן (מב לד) 'ואת הארץ תסחרו', ופירש רש"י וז"ל, תסובבו, וכל לשון סוחרים וסחורה על שם שמחזרים וסובבים אחר פרקמטיא. עכ"ל. ומבואר ברש"י שנקבע השם 'סחורה' על שם שמסתובבים סחור סחור אחר פרקמטיא. ולכאורה יש להקשות שהליכה זו אינה אלא 'אמצעי' ודרך להשיג הפרנסה, ועיקר הסחורה והפרנסה היא המקח וממכר, ומדוע נקראו 'סוחרים' על שם דבר שאינו מעיקר מהותם, אלא יסוד גדול למדנו מכאן, כי אכן עצם הפרנסה אינה תלויה כלל בידם ובמעשיהם אלא כפי מה שנפסק בראש השנה, וכל 'עבודת' הסוחרים היא רק לחזר ולהסתובב מהכא להתם ותו לא...

ד. ובזה יתבאר מה שמצינו בפרשתן ששלח יעקב אבינו עם השבטים לתת ל'משנה למלך מצרים' 'מעט צרי ומעט דבש נכאת ולוט בטנים ושקדים' (מג יא), ולכאורה אם רצה למצוא חן בעיניו למה שלח לו רק מעט, אך היינו

והנה איתא במדרש בריש פרשתן (רבה פט ג) 'אשרי הנבר אשר שם ה' מבטחו' (תהלים מ ה) - זה יוסף, 'ולא פנה אל רהבים', ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים. וביאר רבינו בחיי' (ריש פרשתן) שבוודאי לא בא לומר שאין לו לאדם להשתדל' לישועתו אם בפרנסה אם בשאר עניינים,

טעמא, שלא רצה יעקב אבינו כי אם לצאת ידי חובת ההשתדלות, לפיכך הסתפק במתנה מועטת של מעט צרי ומעט דבש' (נתיבות שלום בראשית עמ' רסא). ואת עיקר כוחותיו השקיע בתפילה לה', כמו שכתוב בסיפא דקרא (פסוק יד) 'וא-ל-ש-ד-י יתן לכם רחמים לפני האיש'.

ה. נפלאות כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תער"ב) בשם אביו הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בזה"ל, כי כמו ענין השמנים שטבעם להיות נמשכים אחר הפתילה אף שנמשכים לכלות באש הבערת בפי הפתילה, כן בדוגמא זו צריך האדם להיות נמשך אחר השי"ת אף שלפי ראות עיניו יבוא לו מזה רע ח"ו, כי בעסקו בתורה ובתפילה לא יהיה לו פנאי להרוויח כדי פרנסתו וכדומה, אף על פי כן יהיה נמשך אחר השי"ת ויבטח בשם ה'. עכ"ל.

אמנם לא לחינם דקדק בלשונו לומר אף שלפי ראות עיניו יבוא לו מזה רע, כי הדבר ברור כשמש בצהריים שלא יבוא לו שום הפסד או נזק מעיסוקיו בתורה ותפילה, וכבר אמרו חז"ל (דב"ר ד ה) 'אין אדם שומע לי ומפסיד', אך כוונתו שאף אם נדמה לו שיבוא לו רע ח"ו עדיין צריך להיות נמשך אחר השי"ת...

ו. כי הבוטח בה' חייו מלאים אושר ושלווה, כי בוטח הוא באביו שבשמים אשר יעזרו תמיד, ואף אם נראה בדרך הטבע שאין שום מוצא, אך הקב"ה יכול להושיעו גם באופן שלא עלה על דעתו כלל. וכך אמר הרבי ר' בונם זי"ע (שש"ק ח"ב כט), שהנה מרגלא בפומיהו דאינשי 'געלט פאלט נישט פון הימעל' (אין משליכים לאדם ממון מן השמים), אך בפרשתן מבואר להיפך, שמנשה אמר לאחי אביו - שבטי י-ה 'אלוקיכם ואלוקי אביכם נתן לכם מטמון באמתחותיכם, כספכם בא אלי' (מג כג), וכי שוטים היו השבטים לחשוב שהשי"ת השליך להם מטמון מן השמים, אלא וודאי שגם משליכין מן השמים ממון - שהשי"ת הוא כל יכול.

שמעתי מבעל המעשה, לפני כמה שנים, בחודש מנחם אב, עלו ההוצאות בביתו למעלה ראש לרגל ימי 'בין הזמנים' הנערכים אז לקטנים עם הגדולים, אשר כידוע בזה הזמן מתרבים הוצאות הבית והוצאות הנסיעות וכו', ובהגיעו לקראת ראש חודש אלול כשהוצרך לקנות ספרי לימוד והלבשה לבניו לא הייתה הפרוטה מצויה בכיסו, מה גם שאחד ממשפחתו אירס באותם הימים את בנו ולרגל האירוסין ביקש ממנו שיפרע את חובו אשר הוא חייב לו מכבר בסך חמשת אלפי ש"ח, ולא ידע את נפשו אנה יפנה, ביום ראש חודש אלול התפלל מיודענו שחרית כראוי לשמה - בבכי ובתחנונים 'ברך עלינו את השנה הזאת'...

באמצע שנת הצהריים העירה אותו בתו ב'דחיפות' כי מצאה את מקום המסתור והמחבוא בו אביה ואמה מסתירים ומצניעים את ממונם... מיודענו שעיף היה בנפשו וגופו גער בה, וכי מי התיר לך להעיר את אביך... אך היא דחקה בו שיבוא לחזות בפלא הגדול המתרחש ברגעים אלו ב'סלון' שבביתם, ויקם האב ממיטתו מיהר לסלון והנה הוא רואה כי עשרות שטרות של 'מאתיים' שקלים מעופפים להם מבעד לחרכי המזגן התולה במרומי הסלון... כל בני הבית נרתמו למלאכת האסיפה ו'ליקוט השטרות', מנו את כל שללם ומצאו בו סך המונה עשרת אלפים ש"ח, משבירר מהו ה'מטר' שניתך ארצה הבין שמן הנראה הטמינו אותם בנות הסמינר שדרו לפניו באותה דירה שהוא שוכר היום, מיד פנה לרב ומו"צ שהורה לו שמותר לו להשתמש במעות (רק שיכתוב בצדו שאם ייתבע על כך מבעל האבדה ישלם), האברך מגלה את לבו, שהוא עצמו כבר דר בדירה זו כמה שנים ונמצא שאלו השטרות כבר שוכנים במזגן אחר כבוד כמה שנים ומדוע לא מצאו להם דרכם חוצה רק היום כששעתו דחוקה כל כך, מה גם שפועליו (טכנאים) כבר טיפלו במזגן הלזה כמה פעמים ומעולם לא נמצאו בו מעות... ויותר נוטה לבו לומר, שמן השמים שלחוהו אליו עתה אחר שהתפלל מקירות לבו וימי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראנו אליו'.

אין צריך לומר שהכוונה שישועת ה' תבוא דייקא באופן של 'ירידת גשמים' של שטרות... ויפול כסף מהרקיע... אלא ללמדנו כי גם כשנראה שכלו כל הקיצין הרי הקב"ה יכול להושיעו באופן שאינו עולה על דעתו, כי היד ה' תקצר...

ולבטוח בה' לבדו, וכיוון שכפל לאמר 'זכרתני והזכרתני', נראה מכך שסמך על זכירה זו, ולכן השאירוהו עוד שנתיים ימים בבית האסורים, וז"ל ה'רבינו בחיי'. ואין לו לתלות תקותו בהשתדלותו רק בהקב"ה, והוא שאמר דוד (תהלים סב ו) 'אך לאלוקים דומי נפשי כי ממנו תקוותי' - בלומר לא בהשתדלותי".

נהורא מגו חשוכא - מתוך הצרה באה הטובה

בפרשתן (מג ו), 'למה הרעותם לי להגיד לאיש העוד לכם אח', ובמדרש (בר"ר צא י) אמר הקב"ה

ז. ואדרבה, הסומך על 'השתדלותו' מפסיד כי היא לא תצלה, ורק הבוטח בה' הוא שנשכר. וכדאיתא ב'אור החיים' הק' בפסוק 'ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם', שבמשך כל השנתיים היה חולם את אלו החלומות בכל לילה, אלא שהיה שוכחם, ורק 'מקץ שנתיים' לחלומותיו זכר את דבר החלום וקרא ליוסף שיפתור את חלומו. וקשה, אם שכח את החלום לשם מה חלם אותו, ומבאר הרה"ק מקאריץ זי"ע (מקץ אות ע"א) עפ"י מעשה שהיה שפעם נסע מרן הבעש"ט הק' זי"ע עם תלמידו רבי מענדיל ה'מגיד מבאר', ויצמא הרב ר' מענדיל למים, אמר לו הבעש"ט - אם יהיה לך 'בטחון' אמיתי בהשי"ת יזמן לך ה' מים, ואכן התחזק ר' מענדיל בבטחון בה', ונזדמן לפניהם ערל אחד, וישאלם הערל האם ראיתם כאן ביער 'סוסים', שכן זה כג' ימים אשר אני תר ומחפש אחר סוסי שנאבדו ממני כאן ביער, ושאלוהו האם יש לו מים, מיד נתן להם הערל מים לשותות... לאחר ששתה רבי מענדיל שאל מרבו הבעש"ט - הנה נוכחתי לראות שלא נסע ערל זה הנה אלא בעבורי, אם כן על מה עשה ה' שיסובב כאן זה ג' ימים, ויען הבעש"ט ויאמר, הקב"ה הכין לך מבעוד מועד את הישועה, שאם תבטח בו מיד תוושע, דגדול כח הבטחון שהשי"ת מזמין למלא משאלות האדם קודם שיהיה לו הבטחון כדי שמיד בבטחו בו תבוא הישועה לידו. כיו"ב היה אצל יוסף, שתחילה בטח בשר המשקים ונענש על כך, אמנם הבורא הזמין מיד את ישועתו, ולכן חלם פרעה שנתיים ימים את 'חלומו' מידי לילה בלילה, כדי שאם יתחזק יוסף בבטחון מיד תהיה ישועתו נכונה לבוא אליו, לגאלו מבית האסורים, ולמנותו משנה למלך מצרים.

מעשה באיש חסיד שהשתדל רבות עבור פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, ולא הצליח מאומה מלבד העברת זמן לריק... בצר לו נכנס אל הרה"ק מסקולען זי"ע, וביכה את מצבו המר, רבי קדוש, מה יעלה בסופי, כל השתדלות והשתדלות שעשיתי וניסיתי הראה לי הקב"ה כי לא בזה חפצו, ומנעני ה' מפרנסה, ע"כ אמרתי לנפשי, לא עוד, דיי במה שעשיתי וניסיתי עד הלום, מהיום והלאה, לא 'אשתדל' ולא אגע בענייני פרנסה אפילו באצבע קטנה, אם הקב"ה רוצה יפרנסני, ואם לא... אמר לו הרבי בנועם שיחו, אכן, דייקא עתה הגיע זמנך ל'השתדל' לפרנסה, אחרי שהינך כבר מכיר כי הכל בידי שמים, וכל פרנסתך תלויה אך ורק בידי ה' הזן ומפרנס מקרני ראמים וביצי כינים, ולא נשאר בידך אלא להשתדל כציווי הבורא, על כן קיים את חובתך, ותראה ברכה במשלח ידך.

וביתר עומק, נראה הכוונה, כי כל עוד שלא הכיר שהפרנסה בידי שמים, והיה נראה לו כי היא תלויה במעשי ידיו, לא נחשבו מעשי ידיו כ'השתדלות', אלא כעשיית והמצאת הפרנסה, ורק בזו השעה, כשבא להכרה גמורה כזאת, ש'אין הדבר תלוי בו' כלל, ורק 'השתדלות' היא הנעשית על ידו, אכן ראוי לו לעשותה, ויקויים בו מאמר הקרא (דברים טו יח) 'וברכתיך בכל אשר תעשה'.

ח. ועד"ז ייאמר, שכשם שאסור לבטוח באותה פעולת השתדלות שתועיל לו, כך אל ישים יהבו ויבטח באותו אחד שביקש ממנו שייטיב ויעזור לו, כי שוא תשועת אדם, ומקרא מלא דיבר הכתוב 'אל תבטחו בנדיבים'... אלא אף אם זקוק לעזרת בני אדם (או כשדורש ברופאים, או כשהוא שכיר ופועל אצל בעל הבית) יעשה כן רק מפני שכן ציוונו הבורא ית"ש, והרי זה מחובת ההשתדלות, ואז ה' יגמור בעדו.

וכמו שפירש הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תורת משה סו"פ וישב) מה שנאמר (מ כג) 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו', שכבר עמדו המפרשים על כפל הלשון 'ולא זכר - וישכחהו', ומפרש ש'וישכחהו' נאמר על יוסף (ולא על

מעלתה נשכיל להבין מדוע לא זכה בנימין שגם המזבח יהיה בחלקו, כי יהודה לא הכה אותו כשאר אחיו, שהרי הוא 'ערב את הנער' (זה בנימין), להחזירו אל אביו בשלימות, ולכן לא היה יכול להכותו כי אז היה עלול להחזירו פצוע וחבול, ונמצא שלא קיים הבטחתו דמה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא, ומאחר שלא לקה בנימין ע"י יהודה לכן הייתה רצועה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של בנימין, ועל זה היה בנימין הצדיק מצטער כל היום - מדוע לא זכיתי שגם יהודה יפליא בי מכותיו, כי אז הייתי זוכה שגם מקום המזבח יהא בחלקי... וזה נרמז ברצועה שהייתה יוצאת, כי שליח ב"ד מכה את החייבים מלקות ברצועה שבידו (מכות כב:), ועל זאת ה'רצועה' היה בנימין מצטער - שלא לקה עוד באותה רצועה, כי אילו היה לוקה עוד היה זוכה שיהא מזבח בחלקו. והדברים נשגבים, כי אין האדם יודע לכמה מעלות טובות יזכה על ידי היסורים, ועל ידי שיוכור עניינים אלו יהא קל בעיניו לקבל את היסורים באהבה".

כי נשני - לשכוח מהעבר ולהביט רק אל העתיד

בפרשתן (מא נגב), 'וליוסף יולד שני בנים וגו', ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלוקים

לטובה, 'ומכשירין את האדם לקבל הטובה', והכל נהיה בדבר ה' בסיבה ועצה נסתרת להיטיבו באחריתו, וממילא יקבלם מתוך שמחה וטוב לבב'.

הנה אמרו חז"ל (יומא יב.) 'מה היה בחלקו של יהודה - הר הבית הלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו של בנימין - אולם והיכל ובית קדשי הקדשים. ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין, ובה היה מזבח בנוי, ובנימין הצדיק היה מצטער עליה לבלעה בכל יום, שנאמר (דברים לג יב) 'חופף עליו כל היום', לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיוכן לגבורה'. ביאור נפלא ביאר בה הגאון רבי יהודה רבינוביץ זצ"ל (בספרו כרם חמה), עפ"י דברי המדרש בפרשתן (בר"ר צב ח) שבאותה שעה שבנימין 'נתפס' בגניבת הגביע צעקו עליו השבטים בדברי גנאי 'גנבא בר גנבתא' (גנב בנה של גנבת, שהרי אמו רחל גנבה את התרפים) ובתנחומא (י) איתא עוד 'והיו עומדין ומחבטין לבנימין על כתפיו, ואומרין לו גנבא ברא דגנבתא, ביישתנו, בן אמך את, כך ביישה אמך את אבינו, ובשביל אותן המכות שהכוהו בכתפיו זכה שתשרה שכנינה בין כתפיו'. פירושי, שבזכות המכות זכה שבית 'קדשי הקדשים' יהיה בחלקו.

שר המשקים), כלומר, שאחר שלא זכר שר המשקים את יוסף אזי גם יוסף שכח ממנו, 'ונתייאש כלל מישועתו ואז אחר היאוש והשכחה אז מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם כי שוא תשועת ולה' לבד הישועה'.

ט. וכה ביאר הר"ק ה'מי השילוח' ז"ע (ד"ה ויקרא) בהאמור בפרשתן שיוסף קרא את שם בנו השני אפרים - 'כי הפרני אלוקים בארץ עניי' (מא נב), כי יוסף הבין שזכה ל'הפרני אלוקים' וכל אותה גדולה רק בגלל שהיה ב'ארץ עניי' ובזכות כל מה שסבל עד עתה, על כן הודה לה' גם על הסבל והצער שהם הביאוהו לאותה טובה.

י. וזאת למדנו ממנהג ה'דריידע"ל', אשר בשעה שהוא מסתובב אין רואים את האותיות הרשומים עליו, ואף על פי כן הוא 'מחזיק מעמד' וממשיך במנהגו הטוב להסתובב ולרקוד, ללמדנו, כי גם בשעה שהכל מכוסה ואין נראה השגחתו הפרטית של הקב"ה, ואינו ניכר במידת חסדו וטובו, מכל מקום אל תיבהל ותשבר ותיפול אלא החזק מעמד ותמשיך לרקוד... ועוד יבוא הזמן בו יתגלה האור ויעשה עימך 'אות' לטובה...

ואדרבה אימתי הדריידעל הלזה עושה את תפקידו - רק בשעה שהוא מסתובב והכל מטושטש (כי לאחר שהוא 'נופל' - מוטל הוא כ'דומם'), כך מהי גבורתו של האדם, ומתי עושה את תפקידו 'ומשחק כהוגן' בעת שהוא מחזיק מעמד בשעת הנסיון והחשכות, כי זהו עיקר מעלתו ומצוות האמונה, ולא בשעה שהכל זורם על מי מנוחות...

יא. נוראות מצינו ב'בעל הטורים' על הפסוק בפרשת וישב (לח יד) 'כי גדל שְׁלָה', כי ג' פעמים מצינו תיבות 'כי גדל'. א. 'כי גדל שלה. ב. 'עד כי גדל מאד' (לעיל כו יג). ג. 'כי גדל הכאב מאד' (איוב ב יג). ומבאר שייכות ג' המקראות,

'בשביל שראתה כי גדל שְׁלָה גדל הכאב שְׁלָה' - כלומר, שתמר ראתה שאבד סברה וכלו סיכוייה, שהרי הראשונים הלכן לבית עולמם, וכל תקוותה היא על 'שְׁלָה' וכבר 'גדל שלה' והוא לא ניתן לה להנשא, מזה נעשה לה כי גדל הכאב, וראה מה עלה בסופה - כי גדל מאד שממנה יצאה מלכות בית דוד, והרי שזכתה לכל אותה גדולה, שלשלת מלכות בית דוד שיצא ממנה, בזכות שגדל הכאב שְׁלָה.

באר הפרשה - פרשת מקץ - זאת הנוכה

את כל עמלי ואת כל בית אבי, ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלוקים בארץ עניי, וביאר בזה הרה"ק ה'שם משמואל' ז"ע (תרע"ו) כי הנה מצינו ביוסף שנקרא בן מפני ב' סיבות ומעמים. א. על שם 'אסף אלוקים את חרפתי' (לעיל ל כג). ב. 'לאמור יוסף ה' לי בן אחר' (שם כד). והיינו טעמא כי מצד אחד כל עניינו של 'יוסף' הוא להוסיף תמיד חיות והתלהבות מתוך התחדשות,

מתוך זכירתו את מקור מחצבתו הנעלה, שהוא בן לאביו שבשמים, וזוכר את התפקיד שלמענו נשלח לעולם הזה, ובד בבד יש בו גם מדת השבחה דקדושה - 'לשכוח את העבר המחלישו ומרפה ידיו'. והן הן ב' העניינים שבגנים נקרא בן ללמד על שתי ה'מעלות'. מצד אחד, 'אסף אלוקים את חרפתי', וכפירוש רש"י 'הכניסה במקום שלא תראה', ללמד שצריך 'להעלים'

יב. להמחיש הענין, מתאמרא משמיה דהרה"ק בעל ה'סולם' ז"ע, מעשה באיש שהיטיב עם המלך טובה גדולה, הדבר גרם קורת רוח מרובה למלך הגדול והנורא, וכאות הכרת הטוב נתן לו המלך את ה'מפתח' של שערי אוצרותיו, ואמר לו למשך ב' שעות הקרובות האוצר ברשותך, צא ולקוט לעצמך כאוות נפשך, משכיות זהב וכסף, אבנים טובות ומרגליות... מיהר האיש והביא עמו כמה וכמה שקים חזקים וגדולים והחל ממלא שקיו, כעבור זמן מה סיים למלא השקים, ואך בקושי שירך את רגליו לצאת החוצה עם השלל הכבד שבידו, ויהי בבואו לשערי הארמון נתקל בשומרי הסף, וגערו בו השומרים, רבי יהודי, חצוף שכמותך, מה עשית... ומה נטלת מאוצר המלך, ובתקיפות נטלו השקים ו'הפכו הקערה על פיה' שפכו את כל הזהב והכסף שנתייגע ללקטם אחת לאחת, האיש שידע בבירור שאת המפתח קיבל מידי המלך בכבודו ובעצמו נטל בשנית ופנה למלאותם שוב, מש'גמר מלאכתו' החליט להיזהר היטב בשעה שהוא עובר את שערי הארמון, אבל שומרי הסף שחזקים היו ממנו שפכו שוב את כל מה שליקט בעמל וביזע, הביט השעון בשעונו וראה שעדיין לא נגמרו ב' שעותיו מיהר בשלישית... וכמעשהו בראשונה ובשניה כך מעשיו בשלישית ברביעית ובחמישית, ויהי בגמר המילוי השישי נגמרו ב' השעות, אז פנה לצאת מהארמון ללכת הביתה, והנה הוא רואה כי השומרים הכינו עבורו בתיבות חתומות ושמורות את כל מה שאסף בחמש פעמים הראשונות, ויבוא האיש הביתה שמח וטוב ולב כשכל ההון האדיר נכנס לרשותו.

תיכף ומיד מיהר לארמון המלוכה להודות למלך על כל חסדיו עמו, ולא היה יכול לעצור בעצמו, ושאל, אדוני המלך ירום הודו, מתחילה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, מדוע הורה לשומרי הסף ליטול שקי מידי ולשפוך כל תכולתו חוצה, ולבסוף הורה לתיתם לי, ענה המלך, ידידי יקירי, מדוע לא תבין, כהכרת הטוב עלה בליבי לשלחך הביתה עם אוצרות, אבל ידעתי גם ידעתי כי ברגע שתמלא אסמך שבע, ותרגיש כי כבר נקרא שמך בישראל 'עשיר העיירה' אז תעצור מללקט עוד ועוד - על אף שעדיין לא נגמרו ב' שעותיך ללקט, מה עשיתי ציויתי על השומרים לשפוך את תכולת השקים, ובזה תרגיש כי עדיין ביתך ריקם לגמרי ותמהר למלא שקיך, ולכן, כל עוד שלא נגמר זמנך שפכו השומרים את כל יגיע כפך, ובבוא העת שלחנו אותך מלא בכל טוב, ועתה הון ועושר בביתך ברווח גדול עד מאד...

מעתה, אם לאחר ש'נגנבו' ממנו השומרים בפעם הראשונה את אשר ליקט ואסף היה הולך לביתו בחרי אף... יושב ומבכה את ביש מזלו וזועק חמס על השוד לאור היום ועל החוצפה הנוראה... אזי לא היה בידו ולא כלום, ויתכן שהיו שולחים לו את אשר מילא בפעם הראשונה, אכן מאחר שהבין שעתה אינו 'עת לבכות' אלא התחזק להתחיל ולמלא את השק מבראשית, וגם אחר הפעם השניה והשלישית והרביעית והחמישית לא נסוג אחור, על כן זכה לכל אותו השפע האדיר, ונוכח בעיניו שאין כאן 'גניבה' ולא 'חוצפה' אלא כל מחשבות אלו היו רק דמיונות, אך האמת שהכל היה לטובתו.

כיו"ב, כך היא דרכו של היצר הרע לייאשו בעת הנפילה, אבל עפ"י אמת, כל מטרת הנפילה אינה אלא למען לא ירגיש האדם כי כבר קנה די סיפוקו בתורה ומצוות, והאיש שאינו מבין את הענין, מתייאש ומתחיל לבכות וליילל, אוי וויי, אוי וויי, כל יגיע כפי נאבד והלך לטמיון, מדוע לא יבין כי אין זה אלא כדי שירגיש 'חסר' וישוב למלא אוצרותיו בתורה ועבודה, וסוף דבר יגלה שהכל דמיונות, לא היה כאן לא נפילה ולא הפסד, וכל הקנין שנראה לו שאבד ממנו, הכל שלו וברשותו לעולם שכולו נצח.

נוראות למד הרה"ק ה'לב שמחה' ז"ע מדברי הירושלמי (פאה פ"ח ה"ח) שרבי יוחנן וריש לקיש הלכו לרחוץ בחמי טבריא, בדרכם פגע בהם עני וביקש מהם נדבה, אמרו לו, כשנחזור מהמרחץ ניתן לך. משחזרו מצאו אותו מת [כי

נשני אלוקים' שהוא לשון שכחה, והיינו ללמד על הצורך לאהזו במדת השכחה במקום המצטרך, ואילו 'אפרים' עניינו לזכור את העתיד ותוספת החיות מתוך התחדשות שע"ז עושה פירות ומתקיים בו 'כי הפרני'.

והזמן גרמא, ימי החנוכה, להתחדש' כנשר נעוריוטו, מתוך זקיפות קומה מבלי 'להתפחד' ולהיבהל מהיצר הרע שכל מגמתו להשפיל את האדם, וכמו

את ה'חרפה' והמכשול רח"ל, שלא יעמדו כנגד עיניו ויתבוסס בהם מתוך צער". ולאידך, מלשון 'מוסיף והולך' להורות על התחדשות תמידית, ומחמת שהיו לו שתי מידות אלו, שכחה במקום שאמרו לשכוח, וזכירת העתיד ומה שצריך לזכור על כן נקרא בשם 'יוסף'.

ולפי זה יש לבאר נתינת השמות מנשה ואפרים, כי 'מנשה' מורה על מדת השכחה, וכמו שאמר 'כי

אדהכי והכי גווע מרעב], אמרו לא זכינו לטפל בו בחייו, נטפל בו במיתתו, כאשר טיפלו בו מצאו עליו כיס מלא דינרין עיי"ש.

הבה ונתבונן, מה היה עושה אדם מן השורה בראותו שגרם לעני למות, הרי היה מתמלא כולו צער ומכאובים אבל ובכי על עוון הרציחה וכולו אומר ייאוש... לא כך היא דרכם של אמוראים, כי אינם מביטים אלא על העתיד - מה יש בידם לעשות מכאן ואילך. והנה, אם לא היו מתחזקים לטפל בו לאחר מיתה היו נשארים באבלם וצערם לעולם - כאילו שהם גרמו למיתתו, ובאמת בזכות הנהגתם שפנו לטפל בו במיתתו זכו לגלות שלא היו אשמים במיתתו כלל, שהרי תלוי עליו כיס מלא דינרין, והוא אשם בעצמו שלגודל קמצנותו העדיף למות כשכיס מלא מעות בידו... וזו עבודת האדם להסתכל אך ורק על העתיד בלבד, ולא ירבה לחשוב ולהצטער על העבר, ואז יווכח שהכל לטובה. וכבר הבאנו מה שאמר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (סו"פ וישב) שאף שיוסף הצדיק הוצרך לשבת עוד ב' שנים בבית הסוהר כי ביקש משר המשקים שיזכירו לפני פרעה, והיה בזה פגם לפי מדרגתו הנשגבה, אך מכל מקום אילו היה יוצא מיד הרי היה נעשה בן חורין ותו לא, ועתה שנשאר עוד בבית הסוהר זכה לעלות לגדולה להיות מושל בכל ארץ מצרים, והרי שגם 'נפילה' זו (לפי ערכו של יוסף שאין לנו שמץ השגה וחקר בקדושתו) היתה כדי לנשאו ולהגביהו, ו'ירידה זו צורך עלייה'...

פשיטא ואין צריך לומר שלא נאמרו הדברים אלא רק 'בדיעבד' - אחר שכבר נפל ונכשל רח"ל שישב ויתחזק, אך חלילה לנו מלומר, הבה נלך ונחטא כדי לשוב ולהתחזק... וכאותה מליצה ישרה שאמרו בדברי חז"ל (אבות ד א) 'איזהו חכם הלומד מכל אדם', שהנה דרשו חז"ל (גיטין מג.) מה שנאמר (ישעיה ג 1) 'והמכשלה הזאת תחת ידיך - אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן', כיו"ב ידוע ש'אין חכם כבעל הנסיון' (הובא ב'עקדה' שער י"ד), מעתה תאמר, אם כן, מן הראוי שאכשל בכדי שאזכה לעמוד על דברי תורה ואף אהיה 'חכם' על ידי הנסיון... אך איזהו חכם הלומד מכל אדם - שלומד מהנסיון של אחרים, ממה שהם כבר נכשלו והגיעו לחקר האמת... ואין שום צורך להיכשל ולהתנסות בעצמו...

יג. מעין הדברים ביאר בספר 'טעם ודעת' (להגר"מ שטרנבוך שליט"א) במה שמצינו בלידת בנימין, דכתיב (לעיל לה יח) 'ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין', מפני מה שינה יעקב את שמו לבנימין' ולא קיים את ה'צוואה' האחרונה של רחל בנתינת השם 'בן אוני', אלא כי שם זה הוא מלשון צער ואנינות, ולא זו הדרך להתאבל תמיד, אלא צריך להתחזק ולהתנער מעפר, על כן קרא שמו 'בנימין' המורה על 'חיזוק' כיד ימין שהיא החזקה והמתגברת.

וכבר פירש ה'ספורנו' (לעיל לו לה) מה שנאמר ביעקב אחר מכירת יוסף 'וימאן להתנחם וכו' ויבך אותו אביו', ש'אביו' היינו יצחק שהיה אביו של יעקב, והוא 'בכה על שקבל עליו בנו אבלות לכל ימיו, ובכן לא תשרה עליו שכינה'...

יד. בדרך צחות אמרו בפסוקים בפרשתן (מא נג-נד) 'וְתִכְלֶינָה שבע שני השבע... וְתִחְלֶינָה שבע שני הרעב', והנפקא מינה בין תיבה זו לזו - שאותיותיהם שוות, זולתי אות ח' וכ' המתחלפות ביניהם. והנה האות 'ח' עומדת על ב' רגליה, ואילו האות 'כ' שוכבת, והיינו כי כאשר האדם משכיב עצמו ונותן לייאוש לשלוט עליו ואינו עושה מאומה להמשיך בדרכו, זה גופא 'סוף וכילוי' דרכו, והיינו 'ותכלינה'. משא"כ המעמיד עצמו על ב' רגליו ואינו מתפעל אלא ממשיך בדרכו על זה אמרו 'ותחילנה' - שבזה עצמו נולד מחדש ופתח לעצמו פתח לשוב ולהתרומם.

טו. ובזה ביאר הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שם) הטעם שנעשה הנס ב'נרות', כי תכונת הנר וטבעו להוסיף תמיד תוספת חדשה (כדאייתא בברכות נג.), ובא להורות על עניין ההתחדשות להיות תמיד מוסיף והולך...

חלילה - ממילא לא אוכל לנצח, ואכן לבסוף נצחו ניצחון גדול.

וביאר הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"ט ליל ד'), שהחשמונאים למדו מהיוונים עצמם להשתמש בכוח עוז ותעצומות זה, כי הם דומים לנמר שהוא עז שבחיות, כמו שנאמר בדניאל (ו ו) 'וְאָרוּ אַחֲרֵי פְנֵמֶר' ופירש"י 'החיה הזאת השלישית היא מלכות אנטיוכוס'. ופירוש 'עזות' של הנמר, שאינו חזק בטבעו אלא שבעזותו עושה מעשים שהם למעלה מכוחותיו, אינו מפחד לצאת למלחמה נגד אחרים החזקים יותר ממנו (וזהו אומרם אבות ה' כ', 'היו עז כנמר', כי מדת העזות יש ללמוד מהנמר שהוא עז שבחיות), ובעזות וחוצפה זו הפליגו והכריחו את ישראל לכתוב על קרן השור שאין להם חלק באלוקי ישראל חלילה", ומהם עצמם למדו החשמונאים להתנהג במדת העזות דקדושה, ויצאו כשהם מועטים וצעקו מי לה' אלי. אף לדין ייאמר, על כל איש מישראל לחזור ולזכור תמיד הגם שהיציאה מסיתו שאין בו כוחות דקדושה ואינו שוה מאומה, בכל זאת יתגבר עליו במדת העזות, כי פיו דיבר שוא ושקר, והאמת שיש בו חלק אלוקי ממעל והוא אהוב וחביב בשמים, וכל יהודי חשוב כבן יחיד אצל הש"ת, לכן אם ישקיע ויעבוד את ה' כפי כוחו יצליח".

שאמר הרה"ק ה'שפת אמת זי"ע' (תרס"א ד"ה איתא במדרש תצוה) על הא דאיתא במדרש (שמו"ר ריש פר' תצוה) שבני ישראל נמשלו ל'שמן', כדכתיב (ירמיה יא טז) 'זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך', שכשם שהשמן אינו מתערב בשום משקה שבעולם אלא צף ועולה למעלה כך ישראל אינם מתערבים בין האומות אלא הם למעלה מהם שנאמר (דברים כח א) 'ונתנך ה' עליון על כל גוי הארץ', ומבאר ה'שפת אמת', שדבר זה מתקיים ביותר בימי החנוכה שמצוותם ב'שמן', כי אז יש כח מן השמים להיות 'עליון על כל גוי הארץ', והוסיף לדרוש בלשון הכתוב 'עליון' שהוא אותיות 'על יון', כי עתה הוא שעת הכושר להתרומם ולהרגיש חזק ונעלה יותר מכל קליפת יון טז.

וכח עליון זה נמשך מהארת החשמונאים - כהניך הקדושים שהשפיעו לשעתם ולדורות עולם 'בימים ההם ובזמן הזה', שהיו רק מתי מספר נוכח אלף אלפי ראשי גייסות ורבבות החיילים תחתיהם, ואעפ"כ יצאו להלחם נגד היוונים, והרואה יתמה, וכי לזאת 'מלחמה' ייקרא, אין זה כי אם 'המאבד עצמו לדעת', שהרי לפי המציאות לא היה אפילו ספק קל שבקלים שיוכלו עמוד וינצחו במערכה ניטשת זו, אלא שבך הוא הדרך 'במלחמת מצוה', לצאת למערכה מבלי להתייאש ולחשוב

טז. והוסיפו לפרש בדרך זה גם מה שנאמר (תהילים קיג ז) 'מאשפות ירים אביון', כי 'אביון' הוא אותיות 'אב יון', והוא על דרך שנאמר (להלן מה ח) 'וישימני לאב לפרעה', ופירש רש"י 'לחבר ולפטרון', והיינו גם מי שהוא אב יון - חבר ופטרון ושקוע באשפות טומאת יון רח"ל עד שהוא 'אבי אבות'... אף עליו ייאמר 'מאשפות ירים אביון' - שיזכה להתעלות עד שיהא מרומם מעל יון.

יז. וביארו בזה על פי מה שאמר הרה"ק הרר"ב מפשיסחא זי"ע (שפ"א אבות דף כג) לבאר את הלשון 'כשור לעול', כי השור החורש בשדה לעולם לא יעמיד עצמו להביט לאחוריו, האם הצליח בחרישה או העלה חרס בידו, ותמיד 'עיניו לנוכח יביטו' - לחרוש עוד כברת ארץ, ועוד כברת ארץ ללא לאות, בכי האי גוונא ממש יש לנו לעסוק בתורה ועבודה, שלא להביט לרגע אחד לאחורינו לראות מה העלינו בידינו, אלא לילך בדרך העולה בית קל יומם ולילה ערב ובוקר וצהרים.

וכנגד זה נלחמו היוונים, שהם לא יכלו לסבול את עבודת בני ישראל 'כשור לעול' - שלא להביט לאחוריהם הן על העליות והן על הנפילות, כי ידעו שעבודה כזאת מונעת את האדם מייאוש, כי ממה יתייאש אם אינו מתבונן בנפילותיו, ובמה יתגאה אם לא ראה את עליותיו, ועל כן אמרו לבני ישראל - 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל', היינו שימנעו את עצמם מלעבוד את 'אלוקי ישראל' כדרכו של השור שאינו מביט אחור. רמז לדבר, כי 'עברייך' נוטריקון עבר יון, כי זו קליפת יון להביט אל העבר ולבוסס בבוץ ועי"ז יתקצצו כנפי רוחו ולא יהא בו כח להתחדש אלא תמיד יהא עברייך...

יח. וכתב עוד (חנוכה תרע"ד, בדר"ח טבת), שהלא עומדים אנו בחודש טבת שמזלו 'גדי', וזה טבעו של הגדי לקפוץ ממקום למקום כדאיתא (ב"ק כא:): 'הכלב והגדי שקפצו מראש הגג', וכן היתה מלחמת החשמונאים כנגד היוונים באופן של 'קפיצה' למעלה מהטבע וממדרגתם, ומסיים בזה"ל, כי זה הזמן מסוגל לאחוז במעלות רמות ונשגבות אף שנפלו ממנו, ומסוגל לקפיצה כזו, ועל כן בימי היוונים הצליחו החשמונאים בקפיצה זו וזכו לניסים למעלה למעלה.

כי בא אורך קומי אורי - שבת הנוכה

בה אמר הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לשובה הנוכה) 'די גיטע יודען זאנען ('צדיקים' אומרים) ששבת זה הוא שבת גדול' י"ט, שבו ניתן להשיג ביותר את האמונה הבהירה בהש"ת. ומבאר טעם הדבר, כי כל שבת יש בה התגלות אלוקית, וכדכתיב (שמות לא יט) 'אך את שבתותי תשמורו וכו' לדעת כי אני ה' מקדשכם', והרי שביום השב"ק יש ביד כל יהודי לזכות לדעת' ולהשיג את האמונה שיש בורא ומנהיג לבירה. וכן הוא הדבר גם בחנוכה², וכדחזינן שאנשי כנסת הגדולה תיקנו להוסיף בתפילות של חנוכה 'מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך', ולכאורה צ"ב, בשלמא אומרו 'גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים' ניהא, שיש בזה שבח מיוחד על נס גדול שעשה עמנו הקב"ה, כי בדרך הטבע מנצחים

המרובים והגיבורים, ואילו כאן ניצחו החלשים והמעטים, אבל מאי קאמור 'טמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך', וכי משום שהם טמאים ורשעים הנם קרובים יותר לנצחון מצד הטבע עד שיש מקום להודאה מיוחדת על כך, רק הובא בספר אחד ['קדושת לוי'] לפרש, דתרי מילי נינהו ולא רישא סיפא, כי בתחילה מודים על נס הנצחון ע"י חלשים ומעטים, ובסיפא מודים שהרשעים חזרו בתשובה ונעשו צדיקים, וכן טמאים נעשו טהורים וזדים נהפכו להיות עוסקי תורתך, 'כי מגדל התגלות האלוקות שהיתה בימים ההם חזרו רבים למוטב ועשו תשובה'. והנה התעוררות זו מתעורר בכל שנה ושנה בימים ההם בזמן הזה, ולכן בחנוכה אפשר לבשר ודם להאמין במי שאמר והיה העולם. וממילא כאשר 'שניהם באים כאחד'³, ומצטרף קדושת שבת וקדושת החנוכה הרי בוודאי שהיא 'שבת גדול'⁴.

וכן נשאר לדורות, שמי שיקבל עליו עבודת ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאוודו, אף שאינו ראוי לכך ועדיין לא הגיע למדה זו, יצליח בכל קפיצתו זו. עכ"ל.

יט. הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע רמז לשב"ק דנא במה שאומרים בזמר לכה דודי 'התעוררי התעוררי כי בא אורך קומי אורי', אורך - היינו אור כ', ומרמז על נר שבת שמצוותו גם למעלה מעשרים אמה, ואילו אורי - היינו אור י', מרמז על נר חנוכה שמצוותו למטה מי' טפחים, ובהצטרפות ב' האורות כאחד הרי מי ידמה לאותו אור עליון ונשגב, על כן התעוררי, התעוררי...

כ. אגב אורחא, בגדולת ימי החנוכה ייאמר, זה עתה שמעתי מאיש יהודי הדר בחו"ל שסיפר מה שבדידיה הוה עובדא, כי לפני כשנה גילו הרופאים אצל שנים מבניו מחלה נדירה ל"ע שאינה מצויה כמעט בין הבריות, ולאחר שעירב עסקנים ידועי שם ויועצים רפואיים נתברר לו כי מחמת נדירותה אין ידוע על דרכי הטיפול והריפוי, והנה, בערב חנוכה שמע אודות העת המסוגל לקבלת התפילות אודות ענייני רפואה, ובפרט בנר ראשון דחנוכה, סבר וקיבל, ובאמונה שלימה עמד בתפילה ושפך שיח לפני אבינו שבשמים שיחוס וירחם, ואכן תיכף לאחר חנוכה נמצא רופא אשר הציע איזה טיפול, וב"ה שכהיום הזה כמעט ואין זכר למחלה, ואין פלא בדבר, כי כאמור חנוכה הוא זמן שלמעלה מן הטבע...

עוד נספר, מה ששמענו מאברך חשוב מנכבדי העיר בית שמש, אשר בערב חנוכה התעורר לבו לקיים את 'הרגיל בנר' באופן נעלה ונפלא, וכמבואר ב'מאירי' (שבת כג:) ש'הרגיל בנר דרך חיוב מצוה והערה (מלשון התעוררות) מפורסמת הוין ליה בנים תלמידי חכמים', וקיבל על עצמו לקיים 'מצות רקידה' בכל לילה ולילה אחר הדלקת הנרות עם כל בניו, במוצאי שבת חנוכה חזר האיש לביתו באיחור רב (אחר שנסע לשהות בצל רבו לקראת שבת - בעיר אחרת) ומשנפנה להדליק נרות חנוכה מצא שבניו הקטנים כבר נמים את שנת הליל, על כן אחר ההדלקה פנה בעצמו לכל אחד ואחד מהם כשהוא במיטתו, אחז בידיו ורקד עמו - אף שהגוף ישן אך הנשמה מרגשת ברקידה דקדושה, ולחרדתו מצא אחד מבניו כשהוא 'מפרכס' (having a seizure) ונתון בסכנת חיים, מיד החיש את אנשי ההצלה שהובילו אותו במהרה לבית החולים והצילו את חייו כפשוטו (העידו הרופאים שאילו היה נשאר במצב כזה עוד כעשר דק' כבר לא היה את מי להציל), ונתקיים בו 'הרגיל בנר הוין ליה בנים' - שנשאר בנו בחיים.

כא. תוספת מעלה ויתרון בהאי שתא כשמצטרף קדושת ראש חודש לקדושת שבת וחנוכה, וכך איתא ב'בית אברהם', הרה"ק מקאז'ניץ אמר כי בשבת חנוכה שחל בר"ח הוא בחינת ראש השנה ששלשה ספרים נפתחים, שקורין בג' ספרים, ומתתיהו בגי' ראש השנה. עכ"ל.

הטבע, דבהנהגת הטבע מצינו רק מספר שבע, כמו שבעה ימי שבתא ועוד, וכל הגבוה ממנין שבע הוא למעלה מדרך הטבע, ומאחר דהנוכה הוא מספר שמונה, על כן כל השפעתו עלינו הוא - ניסים ונפלאות למעלה מדרך הטבע²¹, ולפי"ו אפשר לומר דחיבה יתירה נודעת לו ל'זאת חנוכה' שהוא יום השמיני של חנוכה, ונמצא שאז הוא שמיני שבשמינית, המורה על כפילות ההנהגה למעלה מן הטבע, גבוה מעל גבוה²².

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (חנוכה תר"מ ד"ה א"ז) מבאר, שזאת חנוכה הוא כ'שמיני עצרת', דהנה אמרו חז"ל (הובא ברש"י ויקרא כג לו) שנקרא 'עצרת' - כי 'עצרת' אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנו להפטר, אמר, בני בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם, והרי בפרשת אמור הסמיכה תורה את חג הסוכות לציווי הרלקת המנורה, דכתיב בתריה (ויקרא כג ב) 'ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור', ובדרך רמז מביא ה'רוקח' (ריש הל' חנוכה) שלכן קבעו שמונת ימי חנוכה דומיא דחג הסוכות שאף הוא שמונת ימים, אמור מעתה, שזאת חנוכה דומה בטעמו לשמיני עצרת, ואם אמרו על שמיני עצרת בזה"ק (ח"ג לב.) ובהוא חרותא לא

וכך אמר הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע משמיה דאבוה הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהוביטש זי"ע, שכל השבתות עד שבת חנוכה הן בבחינת 'והארץ היתה תוהו ובוהו' (לעיל א ב), אבל מכאן ואילך נאמר 'ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור', שמתגלה האור של השבת על ידי נרות חנוכה (מ'מרגניתא דבי רבנן) פרשת בראשית, בשם מי ששמע מפ"ק של הרה"ק מרוזין זי"ע).

'בזאת' אני נוטה - ביד כל אחד לפעול ביום 'זאת חנוכה' גדולות ונצורות

ונתנה תוקף קדושת היום כי גדול היום לאדונינו, ואמר הרה"ק מרוזין זי"ע (עירין קדישין השלם) מה שהצדיקים יכולים לפעול בראש השנה ויום הכיפורים יש ביד כל יהודי פשוט לפעול בזאת חנוכה.

יש שביארו את הענין כי אין נצרך כהיום הזה להביא את הניסים והנפלאות אלא הם מוכנים ועומדים בשמי מרום, על כן סגנו בתפילת כל יהודי פשוט להוציאם מן הכח אל הפועל.

והנה כבר הבאנו את דברי המהר"ל (נר מצוה ח"ב) שהנהגת העולם בחנוכה היא למעלה מדרך

וכן הובא ב'אמרי פינחס' השלם (לארבע פרשיות) שכשמוציאים שני ס"ת גדול האור, וכשמוציאים ג' ספרים אזי האור גדול מאד.

כב. מעשה בחסיד אחד שנסע לשהות בצלו של הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע בשבת ראש חודש חנוכה, בצהרי יום השבת נרדם על הספסל בבית המדרש, אלא שמפעם לפעם התעורר וקרא בהתרגשות אה, שבת, שבת, וחזר לנמנם לעוד כמה דקות ושוב התעורר ואמר בהתרגשות אה, שבת חנוכה, ולאחר כמה דקות התעורר שוב משנתו ואמר אה, שבת ראש חודש, ויהי כאשר ראהו הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע שהיה אז עלם צעיר, קרא מיד לאביו הרה"ק מסטאלין שיבוא עמו לבית המדרש ויראה את שנתו של חסיד זה, ואכן כראות הרבי את החסיד הביט בו לזמן ממושך ואז הפטיר 'אוי שלאפט ער ווי א יוד' (כלומר, כך צריך יהודי לישון). והנה אף מי שמרגיש שאין לו השגה בהנהגות אלו, מכל מקום ידע עד כמה השרישו חסידים הראשונים את המועדים וזמנים בעצמותיהם, ואף בעת שנתם זכרו והתרגשו מקדושת הזמן, וממילא אין שום חידוש איך נתעלו מהאור הגדול של 'שבת חנוכה'.

כג. בדרך רמז אמרו כי מניין 'שמונה' בשפת האידיש הוא 'אכט', ר"ת אין כלל טבע, אין כאן טבע...
כד. יש שפירשו מעלת האי יומא רבא, שהנה, הדברים ידועים, כי ההודאה ממשיכה את הישועה, שכאשר האדם מודה ומהלל לא-ל הטוב על החסד אשר גמל עמו הרי הוא מעורר באותה שעה על עצמו רחמים ורצון להשפיע עליו כהנה וכהנה, מעתה יש לומר, כי אחר שבעת ימים בהם אנו מודים להקב"ה על הניסים ועל הנפלאות אזי נפתחים כל שערי שמים להריק עלינו אוצרם הטוב עד שיבלו שפתותינו מלומר די.

וכך פירשו בעלי הרמז בלישנא דגמ' (שבת כא:): 'קבעום בהלל ובהודאה', עפ"י ביאורם של האחרונים בעניין 'קביעת עיתים לתורה', שהוא על דרך שמצינו בגמ' (ר"ה כו:): 'קבען פלניא, והוא מלשון גזל, (כדכתיב מלאכי ג ח, 'היקבע אדם אלוקים'), וכלומר שאף מי שטרוד ביותר בעסקיו צריך לגזול מסדר יומו ולייחד זמן ועת ללימוד התורה (עי' בשע"ת סי' קנו סק"ב בשם בעל ההפלאה), וע"ד זה ייאמר, שהרי הקב"ה מנהיג את עולם הזה בדרך הטבע, ואין כאן המקום לניסים ולהנהגה מעל הטבע, אלא קבעום ו'גזלו' חלק מעולם העליון והמשיכו לעוה"ז על ידי הלל והודאה...

של חנוכה משלימים לימי הפסח, יום ז' דחנוכה משלים לראש השנה, וזאת חנוכה היא כנגד יום הכיפורים.

מתנה זו מורה על האהבה רבה שיש להשי"ת אל ישראל עמו, וכמו שרימזו ה'ישמח ישראל' (חנוכה אות נג) בפסוק (תהלים מא יב) 'בזאת ידעתי כי חפצת בי כי לא יריע אויבי עלי', בזה שהבורא נתן לנו 'זאת חנוכה' ניכר גדול האהבה והרצון שחפץ השי"ת בעמו ישראל, ועלינו מופלת החובה לנצל את הזמן כדבעי, כדי 'שלא יריע אויבי עלי', בימים ההם ובזמן הזה.

מיהו צריך לזכור את שני הצדדים, וכפי שאמרו צדיקים שמצד אחד אומרים בהתפעלות 'זאת חנוכה', היינו שאפשר להרגיש ולראות את הניסים והנפלאות הנשפעים ביום זה כי הוא עיקר החנוכה, אולם לאידך גיסא יפרש בניחותא 'זאת חנוכה', ותו לא, והיינו שהימים חולפים ועוברים, ולא יתחרט למחר שלא ניצלו כדבעי¹.

זאת עשו וחיו, להודרו כל אחד ליקח לידו את ספר התהלים בידו ביום גדול ונשגב זה², ולפני ה' ישפוך שיחו³ לבקש מעומק הלב ובהשתפכות הנפש

משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו (באותה שעת שמחה, לא נמצא אצל המלך כי אם בני ישראל עצמם), ומאן דיתוב עם מלכא, ונטל ליה בלחודיה, כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה (והיושב עם המלך לבדו יקבל כל אשר ישאל מאתו), אף על זה היום נאמר כן - כל מאי דבעי שאיל ויהיב ליה⁴.

ומתאמרא בשם צדיקים שקדושת יום זה היא כמו יום הכיפורים, כי כבר איתא מהגר"א (על תיקוני זוהר) שחז"ל קבעו לומר הלל שלם בשמונת ימי חנוכה כנגד שמונה ימים בשנה שהיו צריכים לומר הלל שלם ואין גומרים בהם את ההלל, ובאו אלו ומשלימים על אלו, ואלו הם ח' הימים - ששה ימי פסח שאין גומרים את ההלל (שהיה לנו לומר בהם הלל השלם, אלא שבשש"פ אין אומרים מטעם (מגילה יז) 'מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה', ואף בכל חוה"מ כן, עי' מ"ב ת"צ סק"ז), וראש השנה ויום כיפור שאין אומרים מטעם 'אפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה' (ר"ה לב:), ומשמע שם שבלא 'תשובת' ספרי חיים וכו' היה לנו לומר הלל שלם בר"ה ויוה"כ. השתא נמצא ששישה ימים הראשונים

כה. ולפי זה הרווחנו ליישב קו' הבית יוסף (תר"ע), שאכן מצד הדין היה לקבוע רק שבעת ימי חנוכה, דהנס היה רק שבעת ימים, אך הקב"ה מבקש מאתנו עכבו עמי עוד יום אחד נוסף על השבעה ימים, וביום 'זאת חנוכה' מתייחד קוב"ה עם כנסת ישראל בינם לבין עצמם בייחוד עליון ונשגב, ואין המקטרגים והמשטינים רשאים להיות שם באותה שעה, וממילא ממלא קוב"ה לישראל כל משאלות לבם לטובה ולברכה.

כו. הגה"צ רי"ש אונגאר זצ"ל גאב"ד 'חוג חתם סופר' (ב"ב) היה אומר משם רבו הרה"ק ה'ויגד יעקב' מפאפא זי"ע, שלפעמים בהגיע יום זאת חנוכה עורך האדם חשבון הנפש ונופלים בלבו מחשבות עצבות ויאוש, בראותו שלא מילא כראוי את הזמנים הקדושים בימים אלו, אמנם, על זה אמרינו ליה, התגבר בשעה זו לדחות מחשבות פסולות אלו, כי 'זאת' חנוכה, עדיין עומדים אנו בתוקפן של ימי החנוכה - עדיין אפשר לפעול נשגבות. זאת ועוד כי 'הכנעה' זו גופא היא תכלית ימי החנוכה, וזהו 'זאת חנוכה', להביא את האדם לידי שפלות וענוה (אבל לא לעצבות ויאוש ח"ו). ויזהר שלא יתקיים בו חלילה (תהלים צב ז) 'איש בער ולא ידע וכסיל לא יבין את זאת', להיות כשוטה וכסיל שאינו מבין ומנצל את גדול הזמן של 'זאת' חנוכה, ומחמת חוסר ידיעה נותן ליום זה לעבור מבלי להתאמץ למלא אסמיו בהשפעות טובות, אלא 'לו חכמו ישכילו זאת' ויבינו סגולתו של יום גדול וקדוש זה להתחזק ולומר 'בזאת אני בוטח'. כז. מעשה היה בחסיד המפורסם רבי בן ציון אוסטרובער זצ"ל, אשר המתין כעשר שנים לפני בטן ועדיין לא נושע, ונכנס בראש השנה אל רבו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע וזעקתו בפיו, כי היום הוא 'עת פקידה' [כמו שאמרו (ר"ה יא.) בר"ה נפקדה שרה רבקה רחל וחנה] ומבקש מהרבי שיושיעו, נענה לו הרה"ק, אם אכן עת פקידה הוא היום אם כן מה אתה צריך אותי... (כמי שאומר תפעל לעצמך את ישועתך), יצא משם רבי בן ציון ונכנס אל בית המדרש וגעה בבכיה נוראה במשך שעה ארוכה, ואכן פעל את הישועה וכעבור תשע חודשים נולד לו בן במזל טוב.

אף אנן נעני ונאמר, עת רצון היום לנו, אין צורך לרוץ אנה ואנה, אלא כל אחד יכול לפעול לעצמו להיפקד בדבר ישועה ורחמים, ומה עוד, שהרי כל אחד יש בכוחו היום לשדד מערכות כצדיק הדור, וכמאמרו של הרה"ק מרוזין הנזכר, אם כן איפוא זאת עשו וחיו, שפכו כמים ליבכם להאיר את ה'חשכה' כל חד וחד בידיה, כי קרובה ישועתנו לבוא. כח. הנה מבקשים אנו בתפילת נעילה ביוה"כ 'פתח לנו שער בעת נעילת שער', וידוע להקשות בלשון פתח לנו שער, והרי השערים פתוחים הם עדיין אלא שעומדים לנעול אותם, ומן הראוי יותר לומר 'אל תנעל'... אלא

זה לפקוד עקרות (הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע היה חוזר על דברים אלו בשולחנו המהור בזאת חנוכה, וכן נהגו כמה צדיקים) לב.

עוד זאת מסוגל יום זה ביותר לפרנסה טובה ומוזני ריחילי, וכמו שרימו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (זאת חנוכה) בפסוק (דה"י א' כ"א) 'לך ה' הגדולה (זה יום א' חנוכה), והגבורה (יום ב'), והתפארת (ג'), והנצח (ד'), וההוד (ה'), כי כל בשמים ובארץ, והמתנשא לכל לראש (ו'), לך ה' הממלכה (ז') והעושר והכבוד' זה זאת חנוכה, שאפשר לזכות ביום זה לשפע רב של פרנסה ועשירות, וגם שאר ימי חנוכה מסוגלים לעשירות, וכמו שכתב ב'ערוגת הבושם' (פרשת ויגש) לרמזו בן מן הפסוק (בראשית

שיזכה לצאת מכל המיצרים בגשמיות וברוחניות^{כט}, כי ביום הזה אשר הבורא מריק עלינו רב שפע מכל טוב אין לנו אלא לקיים בנפשנו 'הרחב פיך ואמלאהו' לבקש מבטל הרחמים ובוודאי ימלא משאלותינו^ל.

'זאת' היתה לי - סגולת זאת חנוכה לזש"ק ולפרנסה טובה וכל מיני ישועות

כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מאמרי חודשי כסלו טבת מאמר ב י) 'מרגלא בפומייהו דרבנן רבותינו כת הקודמים, אשר בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים ועקרות כעין ראש השנה, הנה לדעתי עיקר הסגולה ביום האחרון הנקרא בפי כל זאת חנוכה^{לא}, שבבכח יום

שעיקר הבקשה היא, פתח לנו שער כלומר שתפתח את השער שבנו - שערי הלב, כי ודאי ששערי שמים פתוחים אך הלב אטום וסתום, ועל כך אנו זועקים רבש"ע פתח שערי הלב בכדי שנבין ונשכיל לבקש בעד הנפש חנינה, כי אם לא עכשיו אימתי. ולענייננו יאמר, כי הרבה יש לשפוך שיח בכדי שנדע לנצל את היום הגדול והקדוש הזה לטוב לנו כל השנה.

כט. פעם נכנס הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע בזאת חנוכה לבית המדרש, ומצא את החסידים משחקים ב'דריידעל' כמנהג ישראל תורה, נענה ואמר להם 'וואס מ'שפילט חנוכה - קען מען נאך פאר-שפילן, אבער וואס מ'שפילט זאת חנוכה - קען מען נישט פאר-שפילן...' (מה שמרוויחים בימי חנוכה, שכידוע אפשר להרויח כסף במשחק זה אפשר עוד להפסיד, שבמשחק הבא יכול להפסיד כל מה שהרוויח במשחק זה, אבל מה שירוויח בזאת חנוכה יתקיים אצלו לעולם).

ל. כה אמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בימי החנוכה ('חנוכה' ד"ה עוד אמר) צריך האדם להאמין, שבאמירת תהלים אפשר לצאת מכל השטותים ומכל המיצרים ומכל השינויים שיש לאדם - ובזה יוכל עמוד נגד מחשבות הייאוש שמכניס בו היצר.

לא. איתא בבית אהרן (מב.) וז"ל, פתח ואמר, עיקר הנס ביום השמיני, הגם שבכל שבעה היה הנס מ"מ עיקר הוא השמיני שהוא למעלה מהשבעה, וכפי שאומרים העולם על נס דער נס איז איבער דער וועלט.

הגה"ק מאוסטרובצה זי"ע אמר, שהנה כבר היה זאת לעולמים שגר ידלוק שבעת ימים, וכמו שמצינו בשרה אמנו שדלק הנר מערב שבת לע"ש, אמנם שידלק שמונה לא מצינו אלא בחנוכה, ואכן, כשדלק הנר ביום השמיני אז נגלה לעיני כל שהוא נס שלא כפי סדר ההנהגה ומעל דרך הטבע, ובא זה ולימד על שאר הימים שהכל הוא 'מנין שמונה', אך עכ"פ זאת חנוכה עצמו ודאי הוא תוקף הנס.

עוד הוכיחו זאת צדיקים מסדר קריאת התורה, שבכל ימי החנוכה קוראים מעניין הנשיאים, ואילו בזאת חנוכה קוראים בפר' 'בהעלותך את הנרות' שהוא ממש מעניינו של יום - הדלקת נרות, ללמדנו שהעיקר הוא ביום זה. הוסיף ה'שפת אמת' (תר"מ ד"ה א"ז) כי הנה בכל יום קוראים סדר ההקרבה של נשיא אחד, ואילו ביום השמיני קוראים סך כל הקרבנות, 'קערות כסף שתיים עשרה' וכו', ללמדנו שביום האחרון נכללים בתוכו כל הארות הימים שעברו.

לב. סיפר הרה"ק ה'חקל יצחק' זי"ע שאביו הרה"ק ה'אמרי יוסף' זי"ע המתין שנים רבות לאחר נישואיו לזש"ק ולא נפקד, באחת השנים ב'זאת חנוכה' הזכירה אמו את עצמם לטובה לפני הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, לא ארכו הימים ולתשעה חודשים נולד להם בן למזל"ט.

כתב ה'אמרי נועם' (סוף יום ז' חנוכה) כי 'בנים פרנסה' עולה כמנין 'זאת חנוכה' (497), ללמדנו שהזמן גרמא לפעול בבני ובמוזני.

לג. פעם נכנס יהודי אל הגאון ה'חזון איש' זצ"ל, והתאונן בפניו על מצבו הדחוק בענייני פרנסתו, והוסיף ואמר, שזקוק הוא לנס גדול כדי שיצליח לפרוע חובותיו ולחזור לדרך המלך, ולא בכך יומא מתרחיש ניסא, נענה החזון"א ותיקן אותו כך 'לאו, בכל יומא מתרחש ניסא', היינו שלא כן הוא, ויכול האדם לזכות לנס. וב'זאת חנוכה'

רפואות, נורא תהלות, אדון הנפלאות, הרי שמונה, ובכל יום יש שפע אחר כפי הסדר שנמנה כאן, נמצא שבזאת חנוכה נשפעת המדה של אדון הנפלאות, היינו שהנהגת הפלאות והניסים נעשית כמו טבע ביום זה ל"ד.

ובן פירש הרה"ק מהר"ש (הראשון) מבאבוב זי"ע בפסוק (תהלים קיח כג) 'מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו', שהיום השמיני המרומז בתיבת 'זאת', מוכן

מה ה) 'כי למחיה שלחני אלקים לפניכם', שלחני ר"ת ל'הדליק נר של ח'נוכה ש'מונת י'מים, שאם מדליק הנרות כל שמונת ימים זוכה למחיה ולפרנסה בריווח.

ידוע בשם המקובלים - שבכל יום מימי חנוכה מתעוררת מדה אחרת משבחי הקב"ה שאומרים בברכת 'יוצר אור' (בתפילת שחרית) 'פועל גבורות, עושה חדשות, בעל מלחמות, זורע צדקות, מצמיח ישועות, בורא

תרווייהו איתנייהו ביה, חדא שאפשר לזכות לניסים בכל העניינים, ועוד כי בזמן זה אין טבע כלל, וכל עניני העולם מתנהלים למעלה מדרך הטבע, ואז הנס גופא בדרך הטבע.

לד. שמעו נא למעשה נורא שאירע לפני עשרות בשנים, בישיבתו של הגאון רבי חיים יצחק חייקין מתלמידי החפץ חיים בעקס-לע-בען שבצרפת חלה אחד התלמידים ונתגלה 'גידול' בצווארו ל"ע, מיד החישו אותו לפני רופאים מומחים וכולם כאחד אמרו שיש כאן סכנת נפשות, ואין מנוס מלנתח אותו בדחיפות כדי להסיר הגידול, אולם מאידך עצם עריכת הניתוח אף היא כרוכה בסכנת נפשות, שכן אם ינתחו יתר על המידה אפילו כחוט השערה או אם שמא תזוז הסכין במשהו יש חשש מיתה בדבר, והבהילו את הבחור לרופא מומחה היושב בפאריז, ואף הוא הסכים שמוכרחים לנתחו להצילו, אבל גם הוא חשש לקחת את האחריות על עצמו. באותו הזמן התגורר הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע בפאריז והלכו לדרוש בעצתו לדעת כדת מה לעשות, והנה זה מעשה היה כג' שבועות לאחר חנוכה, אמר להם הרה"ק עדיין שמורים עימי פתילות מימי החנוכה העבר עלינו לטובה, קחו פתילות אלו ושינחם הבחור על אותו המקום ויסתגר בבית ג' ימים ובל יצא חוצה (ומי יעמוד בסוד קדושים), מלאו את דבריו, לאחר מכן שב הבחור אל הרופא, וזה ערך לו 'צילום' וראה שהנה סר ה'נגע' לגמרי ואין זכר למה שהיה, ויצא בהתפעלות ושאל מי הוא הרופא הלזה שעשה את הנתוח, הרי הוא ממש יחיד מומחה בתחומו שהוריד את כל מה שהיה צריך להוציא בדיוק נמרץ לא פחות ולא יותר...

ונזכיר עוד מעשה מופלא שהיה אצל הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע, בשנת תשל"ג, כי אחד מתושבי אנטווערפן הוצרך לצאת מגבולות המדינה, ובא לפני הרה"ק שאין לו 'פאספארט' (דרכון), נטל הרבי בענטשער (סידור) בו נדפס ברכת המזון, נתנו לאיש ואמר לו הרי 'פספארט' בידך... הלה התחזק באמונת חכמים תמימה, ובבואו למעבר הגבול הושיט את ה'בענטשער' כאילו היה 'פאספארט', ואכן, לשמחתו אירע הנס ופלא הגדול, השומר קיבלו וחתם עליו ב'חותם' המאשר את מעבר הגבול, והיכן מקום החתימה... ב'ועל הניסים'... (ראה בתמונת הבענטשער המצורפת כאן).

ורמז יש בדבר, כי 'על הניסים' של חנוכה פועל ישועות לכל השנה להמשיך את 'ניסיך שבכל יום עמנו', ולא עוד אלא שהם פותחים את כל השערים - שערי שמים ושערי ארץ, אף כשנצרך לנס מחוץ לדרך הטבע, אין 'מעצור' ומחסום כנגדם כלל וכלל.

ואכן, לעשות מופתים כאלו עם הפתילות לאחר חנוכה זקוקים אנו לכוחו הגדול של איש האלוקים רבי איציק'ל, אך עתה חנוכה היום, וכל אחד יכול לשדד מערכות הטבע, וכדבריו של הרה"ק מרוז'ין שאפילו איש פשוט הוא כצדיק הדור.

באר הפרשה - פרשת מקץ - זאת חנוכה

שבתחילה נאמר 'ביום המשח אותו, ולהלן כתיב 'אחרי המשח אותו', שבא הכתוב לומר, כי אין די בקבלת האורות הגדולות 'ביום חנוכת המזבח' ותו לא, אלא העיקר הוא להמשיך את השפעות הקדושות 'אחרי המשח אותו' - גם בעבור החג, שישארו אצלו לאורך ימים¹.

ביותר הדברים אמורים לעניין חנוכה, שכל תכליתו להאיר את 'חשכת' הימים הבעל"ש², וכמו שדייק הגה"ק מקאו'יגלוב זי"ע (ארץ צבי מועדים עמ' קע) מעצם שם 'חנוכה' שאינו אלא רק התחלה, וכדרך בני אדם הנכנסים לבית חדש ועושים 'חנוכת הבית', כי ודאי אין תכלית הכניסה אל הבית בשביל חגיגת חנוכה

ומזומן לפעול דברים שהם בבחינת 'נפלאות בעינינו', וכמו שאמרו צדיקים שאפשר למשש בידים את ההנהגה הניסית הנשפעת מלמעלה ביום גדול וקדוש זה³.

זאת חנוכת אחרי המשח אותו - להמשיך הארות הימים לכל השנה

כתיב בפרשת חנוכת המזבח, בה קוראים בתורה ב'זאת חנוכה', 'זאת חנוכת ביום המשח אותו' (במדבר ז פד), ובהמשך נאמר (פסוק פח) 'זאת חנוכת המזבח אחרי המשח אותו', ודייק הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (הובא בליקוטי יהודה נשא עמ' ס) משינוי הלשונות,

לה. ב'חסד לאברהם' (זאת חנוכה) להרה"ק רבי אברהם מראדאמסק זי"ע מביא, שיום זה מסוגל לעורר את הגאולה השלימה, כדכתיב (במדבר ז פד) 'זאת חנוכת ביום המשח אותו', 'המשח' מלשון משיח בן דוד, לרמז שהוא הזמן המסוגל למהר ולהחיש גאולתנו ביום זה.

ואחרים נתנו רמז כי ר"ת של 'משיח' הוא 'מ'דליקין ש'מונת י'מי ח'נוכה', ובא ללמד שבימי חנוכה יש ניצוץ מאורו של משיח, והזמנים נעלים ונשגבים ביותר, וכאשר הגידו צדיקי הדורות רמז לדבר בלשון הכתוב (תהילים קלב יז) 'ערכתני נר למשיחי', וצריך רק להתחזק שלא תיפול עליו תרדמה גדולה ועמוקה חלילה (ראה בזרע קודש ליל א ד"ה וכן).
לו. חותנו של הגאון רבי שלמה אייגער זצ"ל (בנו של גאון ישראל רבי עקיבא אייגער זצוק"ל) השאיר אחריו צוואה בה כתב כי הנכד הראשון מיוצאי חלציו שייקרא על שמו לאחר מותו, יזכה בסך מאה אלף רובל מתוך 'הירושה' שהותר אחריו. ותיכף לאחר פטירתו נולד בן לגר"ש זצ"ל ונקרא שמו בישראל כשם הנפטר, אלא שלדאבון לב לא האריך התינוק ימים ונסתלק לבית עולמו, וכעבור זמן מה נולד בן לגיסו של הגר"ש וגם הוא נקרא על שם זקנו. ונתעורר דין ודברים אודות אותו סכום עצום למי הוא שייך, רבי שלמה טען כי הכסף שייך לו על פי דין, היות ובנו היה הראשון שקם על שם המת, והאב יורש את בנו, לעומתו טען גיסו, שכוננת הנפטר בצוואתו הייתה להעניק את המתנה לילד שישא את שמו לאורך ימים, וממילא אינו עובר לבן המת כי אם לבני החי. ונתעצמו בטענות ובדברים ומשלא הגיעו לעמק השווה הלכו לדון בדין תורה אצל הגאון הנודע בעל ה'חמדת שלמה', לאחר ששמע את טענות הצדדים אמר להם שברצונו להתיישב בדבר כמה ימים, ולבסוף הוציא את פסק דינו כי מי שאינו בר קיימא לא חשוב כ'זולד', והכסף יפול בחלקו של התינוק החי (ולא הסכים הגר"ש לקבל את הדברים, ואמר לו החמדת שלמה שבכוונה תחילה המתין ולא אמר את הדין מאחר שרצה לקבל תחילה חוות דעתו של הגרעק"א).

ולדין ייאמר, כי השפעות ואורות החנוכה הינם שווים פי כמה וכמה מאותם מאה אלף רובל... אך אם לא יקבע אותם אצלו שיהיו 'בר קיימא' - אין בהם שום תכלית, ויפרחו כלעומת שבאו...

לז. פעם ציווה הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע לזמר בזאת חנוכה, 'הדרן עלך מסכת חנוכה והדרך עלן מסכת חנוכה' כלומר זכינו לקיים ולסיים את מצוות חז"ל בחנוכה, ולכן תפילתנו 'הדרך עלן' היינו שיחזור האור וישפיע ויאיר עלינו (ויתפרש 'הדרן' מלשון חזרה, וכדאשכחן בש"ס טובא עירובין נב. ועוד 'הדרי ב'), שיהיו ניכרים עלינו האורות בכל ימות השנה (בית אהרן דף מה: ד"ה לזאת חנוכה).

וכך ביאר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע בלשון התפילה (ברכות יז) 'שתעמידנו בקרן אורה', שנרמז בזה לאותו זמן שאנו זוכים להיות 'בקרן אורה' על ידי נרות חנוכה המאירים את החשכה, שבקשתנו היא 'שתעמידנו' - שנזכה לעמוד באותה קרן אורה לאורך ימים, ליעול ולא ליפוק...

ועוד בזה, כי הנה קיי"ל בדיני תערובות איסור והיתר, שאם האיסור הוא 'מעמיד' (וכגון אם נתן חלב בעור קיבת בהמה טריפה בכדי שיהיה גבינה, וה'קיבה' היא 'מעמידה' את החלב) אזי אפילו אם יש אלף כנגדו בהיתר - לא בטיל ונשאר באיסורו (שו"ע יו"ד סי' פז סי"א ובהג"ה), ולפי זה יש לבאר שאנו מבקשים שתעמידנו בקרן אורה, ר"ל, שקרן אור החנוכה יחדור עמוק עמוק לתוכנו עד שהוא יהא בבחינת 'מעמיד', וממילא 'לא יבטל' גם בחלופי ימי החנוכה...

בכל השנה², עכ"ל. וכלומר, שכשם שכל בית צריך שתהא מזוזה בפתחו 'לשמירה' כך צריך שיהא בו 'רושם' נר חנוכה לכל השנה, ובוה מבואר דברי הנמ' שבעה"ב עם טלית מצוייצת, כי אכן אין הכוונה לזמן ההדלקה אלא למשך כל השנה כולה, שכשיצא מביתו (גם באמצע ימות הקיץ) יהא 'נר חנוכה' משמאל ומזוזה מימין והוא עצמו בטלית ביניהם. ומלבד דבריו כי נר חנוכה משפיע מקדושתו על הבית לכל השנה ומועיל לשמירה כמו מזוזה, אזי נכלל בהם כי על האדם לקחת השפעות מנר חנוכה לכל השנה, ושלא יחזור להרגליו ולדרכיו לאחר חנוכה כאילו לא היה כלום מא.

והחכם עיניו בראשו³ לאגור בקרבו בימי השובע' את כל ההתעוררות העצומה שהיתה מנת חלקו בימי החנוכה ואת כל כוחות הקדושה, ומהם

הבית... אלא העיקר הוא הישיבה בבית לאורך ימים ושנים, אלא ששמחים ב'מזמור שיר חנוכה הבית' כי הוא ההתחלה, כך גם ימי החנוכה לא ניתנו רק לשעתם, אלא 'חנוכה נותן כח בכל השנה' לח.

וכמו שהוכיח הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ד ליל א) מהא דאיתא בגמ' (שבת כב. לגרסת השאילתות וישלח ס' כו) שצריך להניח את נר חנוכה בפתח הבית משמאל 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה בימין, ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהן⁴ לט', ולכאורה יש להקשות שהרי באותו זמן שמדליק נר חנוכה אין נוהג מצות צייצת שהרי 'לילה לאו זמן צייצת הוא', ומה שייד לומר שר נר חנוכה משמאל ובעל הבית בטלית מצוייצת. ומתרג' בזה"ל, אבל נראה כי ע"י מצות נר חנוכה נשאר הארה להפתח כמו מזוזה, להיות רשימו בפתח הבית

וגם זה נרמז במנהג ה'דריידע"ל', אשר האדם מסובב מעט וממשיך הדריידע"ל להסתובב הרבה מאליו, כך צריך האדם 'לסובב' עצמו בימי החנוכה, ועל ידי זה 'יסתובב' הרבה כל השנה...

לח. כדברים הללו כתב גם הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תר"פ ליל ג) ודייק מלשון הגמ' (שבת כא:): 'קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה', וכלשונו 'נראה מלשון קבעום שהאורות שישראל משיגים בחנוכה יש להם קביעות ואינם מסתלקים אחר החנוכה', ומבאר טעם הדבר, כי בשבת ויו"ט יש איסור מלאכה, וממילא כששבים לימי המעשה הרי אין נמצאים באותו מקום שהגיעה אליו הארת הקדושה, ומה שאין כן חנוכה שאינו אסור במלאכה, וגם כעבור ימי החנוכה אנו עדיין באותו מקום ובאותו מצב, ובנקל יותר ניתן להשאיר את הארת החנוכה גם לאחריה. עפי"ז פירשו, שבדייקא לא תקנו חז"ל איסור מלאכה בימי החנוכה - בכדי שלא יצטרכו לעשות 'הבדלה' במוצאי חנוכה... אלא אור החנוכה ימשיך 'ללוות' אותנו בכל 'לילות טבת הארוכים' ובימי החורף והקיץ עד לחנוכה תשפ"ג... לט. הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע היה אומר, כי מזוזה חנוכה טלית ר"ת 'מחט', כי זהו הזמן בו יהודי צריך לפתוח פתח בעצמו כחודו של מחט, והקב"ה פותח בימים אלו פתחים הרבה כפתחו של אולם...

מ. 'מעשה רב' הוי אצל הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע, כאשר בשנה אחת עמדה המנורה סמוך מאד לכותל, והשחירו הנרות את הכותל, לאחר חנוכה ביקשו בני הבית לנקות את הכותל, אך הרה"ק מקארלין לא נתנם לנקות, באמרו שעדיפא ליה להשאיר את הרושם של הנרות לכל השנה כולה.

ולדין ייאמר, לא באנו לומר שיש צורך דייקא ללכלך הקירות ולהשאיר רושם בכותלי הבית, אלא העיקר שיעשה רושם עמוק בקירות הלב...

מא. בדרך צחות רמזו עפ"י דברי הגמרא (ב"ק נה.) הרואה טי"ת בחלום סימן יפה לו, כי זה האיש אשר אינו מסתפק בח' ימי החנוכה, אלא ממשיך גם ליום התשיעי ממחרת החג, אכן סימן יפה לו, ובפרט אם כה 'נדלק' באש הקודש של נר חנוכה עד שגם ב'חלום' רואה אות טי"ת ודאי ודאי שסימן יפה לו... ועוד אפשר לבאר שבאו חז"ל להורות לנו, שגם רק ה'חלום' והרצון להמשיך ליום התשיעי אף הוא לסימן יפה ייחשב, כי גדול מעלת כח הרצון עד מאוד.

מב. ידוע המאמר בשם הרה"ק מרוז'ין זי"ע לרמז בכתוב בקהלת (ב יג) 'וראיתי אני שיתרון החכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך', במשל להולך ביער עבות וימש חושך סביבותיו ואינו יודע אנה ילך, והנה לפתע רואה אש מרחוק המאירה סביבותיה, החכם משקיף ובודק באותם רגעים היכן היא 'דרך המלך' שעל ידה יצא מן הסבך, ומנצל את האור למצוא דרכו, אך הכסיל אינו משתמש באור אלא יושב בחיבוק ידיים ונהנה מהרגעים העוברים עליו באורה עד שנכבית האש, והרי הוא נשאר בדד במעמקי היער בתוך עובי האפילה. על דרך זה, כאשר אנו זוכים לימי האורה בחנוכה, החכם מנצל את האור לראות היאך 'יהלך לאור ה'" גם בשאר ימות השנה...

באר הפרשה - פרשת מקץ - זאת חנוכה

משמרכם ואתם לכו הביאו שבר רעבון בתיכם, ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריכם ולא תמותו ויעשו בן, וצריך ביאור מהו זאת עשו וחיו - את הא' אני ירא, מאי יש להם לעשות היות והוא ירא ה', ועוד, מאי 'ויעשו בן', הלא עדיין לא עשו - שעדיין לא הביאו את בנימין לארץ מצרים, וטפי הוי ליה לומר שקיבלו על עצמם לעשות בן, ולא שכבר עשו (ובשלמא אם היה כתוב 'ויעש בן' בלשון יחיד היינו מפרשים דקאי על יוסף שעשה בן - שאסר את שמעון לעיניהם, אבל 'ויעשו' בלשון רבים נראה דקאי על השבטים).

ישאב כוחות וחיוזוק זמנים טובא גם 'בימות הרעב', על ידי שיקבל על עצמו קבלות טובות שבהם 'יקשור' את החג בעבותים^מ, ואין הכוונה לקבלות גדולות, כי אם לקבלות קטנות דייקא^מ שיוכל לעמוד בהם, ובוה יתמשך עליו הקדושה והניסים והנפלאות גם כעבור ימי החג^מ.

שנראה מעלת חברנו - ובוה ישכין שלום

בפרשתן (מב יח-כ), 'זאת עשו וחיו את האלוקים אני ירא, אם כנים אתם אחיכם אחד יאסר בבית

ובוה ביארו הא דקיי"ל (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו', ומיהו שמן זית מצוה מן המוכחר', שהנה שמן זית רומז לחכמה (וכדאיתא במנחות פה: 'מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן'), ובאו בזה לעורר אותנו להיות 'חכם הרואה את הנולד' - כל ימי השנה הבעל"ט, ולדעת היאך להמשיך מהחנוכה לכל השנה. ואילו הרה"ק מטאהש זי"ע ביאר המעלה בשמן זית, שמטבעו הוא שמשאיר רושם במקום שנמצא, והאצבעות הממששות בנר ובפתילה למען יאחוז בה האור יפה הרי הם נדבקות זה לזה מחמת השמן שנדבק בהם, ומרמז לנו שצריך להשאיר רישומא קדושה מחנוכה לכל השנה, ושחנוכה 'תידבק' לימים שלאחריה...

כעין זה הגידו חסידי קמאי במנהג חצר הקודש קארלין לשתות בזאת חנוכה מין משקה העשוי מכוהל וצוקע"ר (סוכה) ושאר מיני תבלין, ונקרא בשם 'פּפּמֶשׁ' (פאמש), והוא ר"ת של 'פדעהו מרדת שחת' (איוב לג כד), ויש בוה לרמז שכשם שהמשקה הזה מדביק ידי הנוגעים בו, כך עלינו להידבק בחנוכה, אחזתיו ולא ארפנו...

עוד רמזו בהא דאיתא בשו"ע (סי' תרע"ז ס"ד) 'הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו', ללמד שנרות שמונת ימי החנוכה עליהם להאיר גם לאחר החנוכה, ומהם עושה מדורה... מג. פעם שאל הרה"ק רבי אהרל"ע מקאזניץ זי"ע את חבורת מרעיו ובתוכם רבי אברומצ'ע שטערן ז"ל, איזה חייט תופר בחינם. אחד השיב, שהתופר בגד לעצמו הרי הוא תופר בחינם, והשני ענה לעומתו שהתופר בגד לבנו אינו עובד בעבור שכרו. עד ששאל הרה"ק את רבי אברומצ'ע ונתיירא לענות, ואמר כשם ש'מורה מוריניו' שאל, כך יענה 'מורה מוריניו'. ויען הרה"ק ואמר - החייט שאינו קושר לבסוף את חוטי התפירה הוא התופר בחינם, וכל עמלו אך לשווא, כי ללא הקשר האחרון כל החוטים נפרמים ומתקלקל כל הבגד. וביאר כוונתו לכל מועדים וזמנים אשר נתן לנו הבורא, ורבים אשר יעבדו כדת וכנכון בבוא הזמנים הנשגבים, אך אינם משכילים לשמר עבודתם, בקבלות טובות וכיו"ב.

מד. ומרומז במנהג ה'דריידעל' (סביבון) שהוא מסתובב על 'שפיץ' קטן מלמטה, וע"ז מסתובב הכל, כך על גבי קבלה קטנה זו 'תסתובב' כל השנה...

וכן אומרים משם הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע, לרמז בפך אחד של שמן, דאע"פ שהוא דבר קטן ונראה כאינו חשוב אפ"ה דייקא מזה נמשך נס חנוכה, ללמדנו מעלת 'דבר קטן'.

ובעלי הרמז רמזו במצות נר חנוכה ש'זמנה' כל עוד שלא כלה רגל מן השוק, והיינו לכחצי שעה, ללמד שאם אתה נמצא ב'שמאל' וב'פתח ביתו מבחוץ' תקבל על עצמך למשך חצי שעה... וכמובן שכל אחד ואחד לפי עניינו ומצבו.

מה. אגב אורחא, איתא בשו"ע (סי' תרע"ז ס"ד) 'הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו', והיו צדיקים מפליגים בסגולת מנהג 'שריפת הפתילות', וכמו שכתב ב'סידור רבי שבת' בשם המקובלים בזה"ל, ולאחר שדולק ליל שמיני יקח כל הפתילות יחדיו וידליקם עם השמן זית הנשאר בפכים הקטנים. וסגולתו להינצל מהריגת דם בעזר ה', עכ"ל. ורמז לדבר כי מ"ד הנרות (עם השמשים) עולה כמניין 'דם', ובכלל דבריו להינצל מכל שפיכות דמים, ושלא יצטרכו עמך בית ישראל אפילו ל'בדיקת דם', אלא נזכה לבריות גופא ונהורא מעליא בלי שום צרה ועקתא. וכך היה אומר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בעת שריפת הפתילות ס'זאל פארברענט ווערן די גאנצע שלעכט'ס פון אידישע קינדער' - שישרף כל הרע מבני ישראל, 'רע' ברוחניות ו'רע' בגשמיות...

וזהו אומרו לאחיו זאת עשו וחיו - הביטו נא והתבוננו שאת האלוקים אני ירא, ואחר שתחשיבו אותי לא היה בינינו עוד מצה ומריבה, והיינו ויעשו בן - שהחלו להתבונן במעלתו ולאידך בחסרונם, וזה גרם להם להכיר ולהתוודות על מכירת יוסף, וכמו שאמרו (פסוק כא) 'אבל אשמים אנחנו על אחינו' שמצאו בעצמם חסרון, וזו היתה תחילת דרכם להחזיר את השלום ביניהם¹¹.

יה"ר שנוכה להדבק בקדושת הימים, ויושפע עלינו שפע ברכה והרווחה לכל ימות השנה לעבוד את בוראנו נאמנה, ובקרוב נזכה לאורו הבהיר של משיח צדקנו¹² אכ"ר.

וביאר הר"ב מפרשיסחא זי"ע (הדות שמחה אות ז בפרשתן), והוסיף שמצוה לפרסם תירוץ זה, דהנה הדרך הנכונה להשקיש מחלוקת ומריבה בין שני אנשים - שכל אחד יאמר שהצדק כל עמו¹³, ויחפש מעלות טובות אצל זולתו ובזה תשקוט המריבה, ואל תאמר שנצרך לזה 'אור האבוקה' - למצוא ברעהו איזה מעלה טובה, לא בן, כי לכל אחד יש מעלות טובות שאין אצל אחרים, ולאידך גיסא יבדוק במעשי עצמו למצוא בהם איזה חסרון, וכאשר תהא ידיעה זו ברורה אצלו, ממילא כבר ישלים עם רעהו ויפיים את בעל מחלוקתו, בראותו כי הלה חשוב יותר ממנו עשרת מונים, ובזה יקל עליו להשפיל כבודו ולבקש מחילתו וסליחתו.

מו. וזה כלל גדול, בעל 'לב טוב' תמיד רואה את ה'טוב' אצל זולתו ובכל עניין שכנגד עיניו, לעומתו מי שאינו בעל לב טוב, מוצא תמיד חסרונות ומומים באחרים, ובכל עת ושעה הוא מלא על אחרים טרוניות טענות ומענות... על כן במקום לנסות 'לתקן את העולם' טוב לו שיחפש את השורש פורה ראש ולענה שבקרבו, ואז תשקוט מררתו, וייטב לו ולאחרים...

ורמזו לה בפרשתן בחלומי של פרעה (מא ב-ד) דכתיב 'והנה מן היאור עלות שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו, והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן היאור רעות מראה ודקות בשר ותעמוזנה אצל הפרות על שפת היאור, ותאכלנה הפרות הרעות מראה ודקות הבשר את שבע הפרות יפות המראה והבריאות', וצריך לבאר מדוע הפרות הרעות לא אכלו מה'אחו' כדרך שעשו הפרות הטובות, אלא כי מי שהוא בגדר ה'פרות הרעות' אינו מחפש להיטיב מצבו אלא תמיד מתאונן על הצלחת אחרים... ולא נח ולא נרגע עד ש'אוכל' אותם... לעומתו מי שהוא 'טוב' אוכל בעצמו וגם נותן לאחרים לאכול (חי, ונותן לאחרים לחיות).

מז. פעם עשה הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע את דרכו בפרוס הפסח אל העיר ליז'ענסק אל רבו הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע. בהיותו בלב יער איבד את דרכו ולא ידע אנה יפנה, מכיוון שכך נעמד הר"ד ובכה אל הבורא בדמעות שלישי שיחלצו מן המיצר, לא עברו כמה רגעים ולעיניו נגלה זקן אחד שהדריכו והוציאו מסבך היער. כאשר נפרדו זה מזה נענה הזקן ואמר, אלמדך שני דברים שתזכרם תמיד, ואלו הם. א. בבוא הנגר לחבר שני קורות עצים יחדיו, ובאחד מהם יש 'בליטה' כלפי חוץ, אזי העצה היעוצה לחורר 'שקיעה' בקרש השני - במקום לחתוך ולגזום את בליטותיו של הראשון, וכך יתחברו שני העצים והיו לאחד. ובא לרמז לכל אחד באשר הוא שכשברצונו להתחבר עם ידידיו וחבריו באהבה, אחווה, שלום ורעות, עצתו שיעשה שקיעה בעצמו - כלומר שיוותר משלו לרעהו, וכך יבואו לאחדות השלימה והראויה. ב. תחת אשר תעמוד ותפשפש במעשי רעך, עסוק בדרישה וחקירה אחרי מעשי עצמך... מיד אחר הדברים האלה פרח לו האיש, ונתברר כי הנה זה אליהו זכור לטוב (עיי' שש"ק ח"ב אות שמא).

מח. כדברי ה'ספורנו' בפרשתן (מא יד) וז"ל. 'ויריצוהו מן הבור'. כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע כאמרו (ישעיה נא) כי קרובה ישועתי לבא... וכך היה ענין מצרים כאמרו (שמות יב לט) 'כי גורשו ממצרים' - כאמרם ז"ל שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ. וכן אמר לעשות לעתיד כאמרו (מלאכי ג א) 'פתאום יבא אל היכלו האדון.